

SỰ THAM GIA CỦA NGƯỜI DÂN TRONG XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI TẠI XÃ LỘC AN, HUYỆN PHÚ LỘC, TỈNH THỪA THIÊN HUẾ

Nguyễn Quang Phục¹, Trần Anh Hà²

Ngày nhận bài: 16/10/2022

Ngày nhận bản sửa: 23/11/2022

Ngày duyệt đăng: 26/12/2022

Tóm tắt. Nghiên cứu này được thực hiện để đánh giá sự tham gia của người dân trong quá trình xây dựng nông thôn mới tại xã Lộc An huyện Phú Lộc tỉnh Thừa Thiên Huế. Kết quả nghiên cứu cho thấy, sự tham gia của người dân chủ yếu dừng lại ở mức độ tiếp nhận thông tin và đóng góp các nguồn lực. Người dân ít có quyền quyết định và thực hiện các hoạt động của dự án. Nhân tố trình độ dân trí, năng lực điều hành của ban quản lý, và tính phức tạp về kỹ thuật của một số dự án đã góp phần hạn chế mức độ tham gia của cộng đồng. Việc nâng cao năng lực cán bộ địa phương và ban hành những quy định cụ thể về mức độ và phạm vi tham gia của người dân trong các dự án phát triển nông thôn mới là một việc làm nên được ưu tiên.

Từ khóa: Nông thôn mới; Sự tham gia; Phú Lộc; Thừa Thiên Huế

1. Đặt vấn đề

Để thực hiện Nghị quyết số 26-NQ/TW ngày 05 tháng 08 năm 2008 của Ban chấp hành Trung ương Đảng về nông nghiệp, nông thôn và nông dân, Chính phủ đã ban hành chương trình hành động và bộ tiêu chí quốc gia về xây dựng nông thôn mới (NTM) giai đoạn 2010-2020. Một trong những nguyên tắc xây dựng nông thôn mới mà Ban bí thư Trung ương Đảng đã xác định là: “... thực hiện theo phương châm phát huy vai trò chủ động của cộng đồng dân cư địa phương là chính, Nhà nước đóng vai trò hướng dẫn và hỗ trợ. Các hoạt động cụ thể do chính cộng đồng dân cư ở thôn, xã bàn bạc dân chủ và quyết định” (Ban chấp hành Trung ương, 2008). Tuy nhiên, trong quá trình thực hiện, chính quyền địa phương quan tâm chủ yếu đến tiến độ hoàn thành và kết quả thực hiện bộ tiêu chí quốc gia về nông thôn mới. Vai trò tham gia của người dân địa phương trong quá trình tổ chức thực hiện chưa được chú trọng đúng mức. Điều này đã và đang đặt ra những câu hỏi cần được quan tâm trả lời: (i)) Sự tham gia nên được hiểu như thế nào?,

¹ Trường Đại học Kinh tế, Đại học Huế, email: nqphuc@hce.edu.vn

² Trường Đại học Y dược, Đại học Huế

(ii) Làm thế nào để xác định phạm vi sự tham gia của người dân?, và (iii) Liệu người dân địa phương có phải là chủ thể và thực sự tham gia một cách đầy đủ vào các hoạt động xây dựng nông thôn mới hay không?

Mục tiêu của nghiên cứu này là nhằm làm sáng tỏ một số vấn đề lý luận và thực tiễn về sự tham gia của người dân trong phát triển nông thôn. Xã Lộc An huyện Phú Lộc tỉnh Thừa Thiên Huế được chọn như là một trường hợp nghiên cứu để xác định mức độ tham gia của người dân địa phương trong quá trình xây dựng nông thôn mới. Phương pháp nghiên cứu tài liệu, phỏng vấn bán cấu trúc và phương pháp phỏng vấn sâu được sử dụng kết hợp để thu thập thông tin và số liệu liên quan đến tình hình thực hiện cũng như phạm vi tham gia của người dân trong quá trình xây dựng nông thôn mới tại xã Lộc An.

Cấu trúc của bài báo này được chia thành bốn phần chính. Sau phần đặt vấn đề là phần đề cập đến những vấn đề lý luận về sự tham gia. Kết quả thực hiện sau hơn bốn năm triển khai và tình hình tham gia của người dân địa phương trong chương trình xây dựng nông thôn mới tại xã Lộc An được phân tích cụ thể trong phần thứ ba của bài báo này. Phần thứ tư là một số kết luận và những đề xuất.

2. Tổng quan về sự tham gia

Theo Michael Dower (2004), phát triển nông thôn được xem là một công việc phức tạp. Nó đòi hỏi sự đóng góp của tất cả mọi người, mọi tổ chức cũng như sự hỗ trợ của Nhà nước. Trong đó, cộng đồng địa phương là người chủ động và tham gia thực hiện các hoạt động với sự trợ giúp tích cực của Chính phủ (Michael Dower, 2004; Vũ Trọng Bình, 2012). Sự tham gia của người dân cần được nhận diện trên nhiều khía cạnh, từ việc được chia sẻ thông tin cho đến ra quyết định và thực hiện các quyết định.

Trong các dự án phát triển nông thôn, tham gia thường được hiểu một cách đơn giản là mọi người với các vai trò khác nhau đóng góp vào các hoạt động của dự án. Tuy nhiên, sự tham gia là một khái niệm tương đối rộng. Việc phân biệt các hình thức tham gia khác nhau trong thực tế là không dễ dàng. Oakley (1987) đã đề xuất ba hình thức khác nhau của sự tham gia trong, đó là: đóng góp, tổ chức, và trao quyền (Vũ Trọng Bình, 2012; Đỗ Văn Quân, 2016)

- *Tham gia là đóng góp*: Theo cách hiểu này, sự tham gia được nhấn mạnh đến tính tự nguyện của người dân và các dạng đóng góp khác nhau khi triển khai các chương trình dự án. Ví dụ như dự án về bê tông hóa đường giao thông nông thôn, dự án quản lý tài nguyên thiên nhiên dựa vào cộng đồng.

- *Tham gia là tổ chức*: Nhiều ý kiến cho rằng, tổ chức là công cụ cơ bản của sự tham gia. Hội nông dân, hội phụ nữ, hợp tác xã, tổ tự quản... thường được xem như là phương tiện quan trọng cho sự tham gia của các thành viên.

- *Tham gia là trao quyền*: Sự tham gia như là hình thức trao quyền cho người dân đã được ủng hộ rộng rãi bởi những người làm công tác phát triển. Tuy nhiên, đây là một khái niệm tạo ra nhiều tranh luận trong cách giải thích thuật ngữ “trao quyền”. Một số tác giả cho rằng, trao quyền là sự phát triển các kỹ năng và khả năng để giúp cho người dân quản lý tốt hơn hay tiếp cận tốt hơn với dịch vụ hỗ trợ bên ngoài. Một số khác lại xem trao quyền liên quan đến việc cho phép người dân tự quyết định thực hiện những công việc mà họ cho rằng cần thiết cho sự phát triển của mình.

Có bốn ý nghĩa quan trọng khi có sự tham gia của người dân trong các dự án phát triển nông thôn. *Thứ nhất*, nâng cao tính sở hữu và tinh thần trách nhiệm của người dân trong thực hiện và quản lý các dự án. *Thứ hai*, sử dụng được những kiến thức và kinh nghiệm của người dân. *Thứ ba*, nâng cao năng lực và tính bền vững của kế hoạch phát triển nông thôn. *Thứ tư*, giúp cho cộng đồng nâng cao năng lực và sự tự tin vào chính mình trong quản lý các dự án.

Xét về mức độ của sự tham gia, khi tổng kết các dự án phát triển nông thôn có sự tham gia của cộng đồng, Ngân hàng thế giới đã đề xuất bốn mức độ tham gia của người dân trong các dự án phát triển (Vũ Trọng Bình, 2012). Tuy nhiên, ở các thời điểm khác nhau thì mức độ tham gia của người dân vào chu kỳ của dự án cũng khác nhau. Ngân hàng Thế giới đã đề xuất 4 mức độ của sự tham gia trong dự án phát triển nông thôn.

Mức độ 1	Tham gia vào các cuộc họp với vai trò là người nghe, người được thông báo
Mức độ 2	Tham gia vào việc cung cấp thông tin, đóng góp vật chất để thực hiện dự án
Mức độ 3	Tham gia với vai trò là người tổ chức thực hiện và giám sát hoạt động dự án
Mức độ 4	Tham gia với vai trò của người ra quyết định và thực hiện quyết định đó

Hình 1: Các mức độ tham gia trong dự án phát triển nông thôn

Nguồn: Vũ Trọng Bình, 2012

Sử dụng lý thuyết về sự tham gia của người dân trong phát triển nông thôn, Đỗ Văn Quân (2016) cho rằng, công cuộc xây dựng nông thôn mới khó khăn, lâu dài đòi hỏi sự đóng góp rất lớn của bà con nông dân. Nông dân phải nâng cao hơn nữa vai trò, trách nhiệm của mình mới có thể kế thừa, phát huy những truyền thống tốt đẹp và khắc phục những yếu tố lạc hậu, tiêu cực ảnh hưởng tới quá trình phát triển để có thể xây dựng nông thôn Việt Nam hiện đại, văn minh. Trong quá trình xây dựng nông thôn mới hiện nay, nông dân giữ vị trí là chủ thể. Tuy nhiên, trình độ văn hóa thấp là trở ngại lớn cho tham gia của người dân, đặc biệt của các dân cư ở vùng lạc hậu, xa trung tâm đô thị, thiếu phương tiện thông tin. Họ gặp khó khăn trong việc bày tỏ ý kiến, nguyện vọng của mình, e ngại tiếp xúc với các cơ quan nhà nước.

Mức độ tham gia của người dân trong xây dựng nông thôn mới chịu ảnh hưởng rất lớn bởi nhiều nhân tố khác nhau. Nguyễn Văn Tuấn (2012) nghiên cứu tại xã Thụy Hương, huyện Chương Mỹ, thành phố Hà Nội đã kết luận rằng yếu tố tuyên truyền, giáo dục, vận động của chính quyền địa phương; cơ chế tham gia bàn bạc xây dựng kế hoạch; mức độ công khai minh bạch các hoạt động; cơ chế tham gia kiểm tra, giám sát của người dân đối với các hoạt động là những yếu tố ảnh hưởng đến mức độ tham gia của người dân.

Để nâng cao vai trò của người dân trong quá trình xây dựng nông thôn mới tại Việt Nam, Phương Anh (2019) đề xuất rằng: cần nâng cao thể chế quản lý, tự quản của cộng đồng người dân như xây dựng và thực hiện các hương ước, quy ước, nội quy của thôn, làng, bản. Phát huy vai trò của trưởng làng, trưởng bản, trưởng dòng họ và các tổ chức tôn giáo tại địa phương; Đào tạo việc lập và thực hiện các dự án phát triển, cũng như việc vận hành và bảo dưỡng các công trình cơ sở hạ tầng nông thôn quy mô nhỏ. Đào tạo quản lý nguồn tài nguyên thiên nhiên và bảo vệ môi trường. Thiết lập các tổ, nhóm quản lý, vận hành và duy tu, bảo dưỡng các công trình cơ sở hạ tầng nông thôn quy mô nhỏ, hình thành các tổ nhóm tiết kiệm, tín dụng nông thôn.

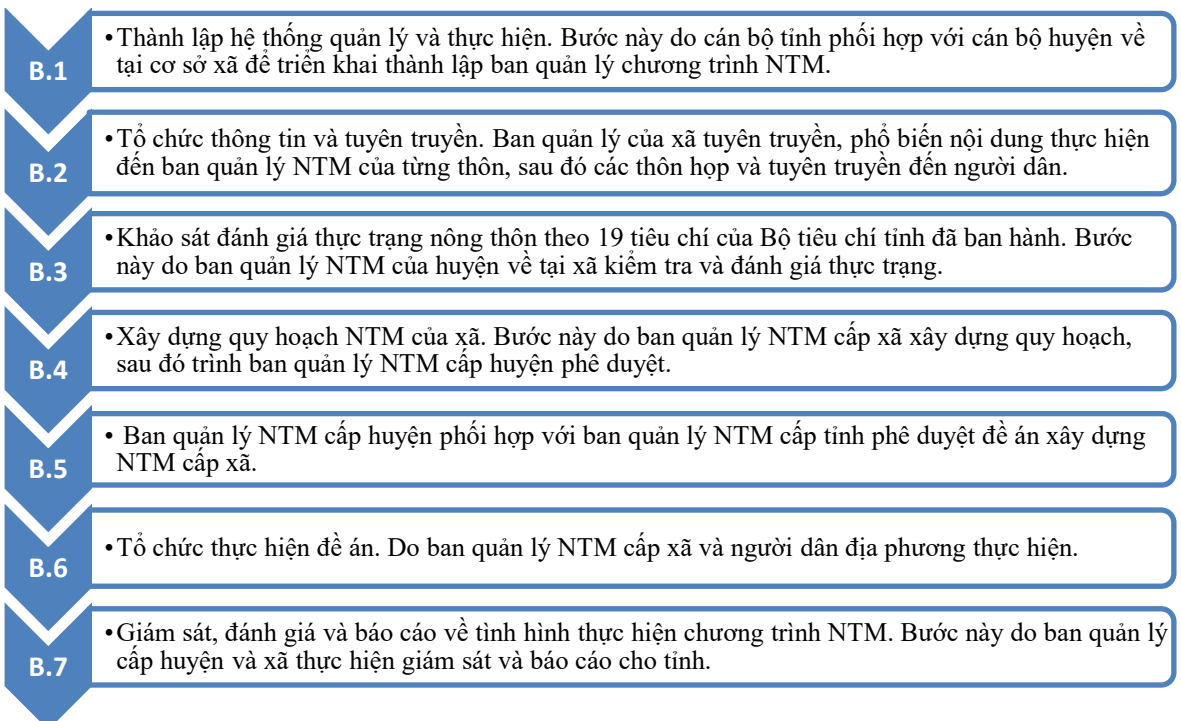
3. Sự tham gia của người dân trong xây dựng nông thôn mới tại xã Lộc An

3.1. Khái quát tình hình thực hiện chương trình xây dựng NTM tại Lộc An

Lộc An là một xã đồng bằng nằm ven đầm phá của huyện Phú Lộc tỉnh Thừa Thiên Huế, phía Bắc giáp với xã Vinh Thái (Phú Vang), phía Nam giáp với xã Lộc Hòa và Xuân Lộc, phía Đông giáp với xã Lộc Điền và phía Tây giáp với xã Lộc Sơn. Là một địa phương có địa hình bán sơn địa, nên Lộc An có nhiều điều kiện thuận lợi để phát triển nông nghiệp và lâm nghiệp. Trong cơ cấu sử dụng đất, đất sản xuất nông nghiệp

chiếm 48% và đất lâm nghiệp chiếm 48%. Đầu năm 2011, xã Lộc An được UBND huyện Phú Lộc chọn để thực hiện điểm chương trình xây dựng NTM.

Sau nhiều năm thực hiện chương trình xây dựng NTM, xã Lộc An đã đạt được những kết quả rất khả quan, là một trong những mô hình điểm thành công của tỉnh Thừa Thiên Huế. Ban quản lý nông thôn mới của xã đã huy động các nguồn lực để xây dựng các mô hình sản xuất như trồng cây ăn quả, nuôi cá nước ngọt; tập trung làm đường giao thông, hệ thống điện, trường, trạm, kiên cố hóa kênh mương nội đồng với tổng số vốn hơn 231 tỷ đồng, trong đó nhân dân đóng góp gần 23 tỷ đồng và hiến hàng nghìn mét vuông đất, cây cối hoa màu. Điển hình như mở rộng các đường Tây A - Bắc Trung, đường chống ngập lụt ở thôn Nam, đường vùng xa thôn Châu Thành; nâng cấp hệ thống đê An - Sơn - Bồn, giao thông nội đồng cống Truồi 2. Hệ thống cơ sở trường học đã được đầu tư, từng bước đáp ứng nhu cầu học tập của người dân. Các thôn điển hình như thôn Nam, Nam Phổ Cần, Xuân Lai đều đăng ký công trình thực hiện như: chủ động chỉnh trang vườn tược, nhà cửa, làm tường rào, tạo môi trường xanh, sạch, đẹp ở khu chợ, ngõ xóm, và làng quê.

Hình 2. Quy trình thực hiện chương trình xây dựng nông thôn mới tại xã Lộc An

Nguồn: tác giả tổng hợp từ các báo cáo và phỏng vấn sâu

Đến cuối năm 2018, Lộc An cũng là một trong 7 xã đầu tiên của tỉnh Thừa Thiên Huế đạt chuẩn theo Bộ tiêu chí Quốc gia về xây dựng nông thôn mới của giai đoạn 2016-2020. Tỷ lệ đường liên xã được nhựa hóa, bê tông đạt 100%; đường trục thôn, xóm được bê tông đạt 99%, đường trục chính nội đồng được cứng hóa đạt 100%, tỷ lệ kênh mương được kiên cố hóa đạt 75%. Các công trình giao thông nông thôn, kênh mương nội đồng được quan tâm đầu tư xây dựng đã tạo điều kiện cho bà con nông dân phát triển sản xuất, các cơ sở sản xuất, kinh doanh hoạt động và phát triển, góp phần giải quyết việc làm, nâng cao thu nhập của nhân dân địa phương; tỷ lệ lao động có việc làm thường xuyên của xã đạt 90,4%; thu nhập bình quân đầu người tăng nhanh từ 13,7 triệu đồng/năm 2011 lên 37,4 triệu đồng năm 2017; tỷ lệ hộ nghèo giảm còn 4,91%.

Mặc dù chương trình NTM tại địa phương tuy chưa có nhiều tác động về mặt kinh tế, nhưng nó làm thay đổi mạnh mẽ về điều kiện cơ sở hạ tầng và các công trình phúc lợi. Điều này có ý nghĩa rất quan trọng về mặt xã hội đối với người dân địa phương. Bà NTV, 43 tuổi ở thôn Nam chia sẻ:

“Trước đây đường sá ở làng tôi là đường đất. Mỗi khi trời mưa tôi phải nghỉ làm để về sớm đón con đi học về. Trời mưa nên đường rất trơn, trẻ con rất dễ bị ngã. Kể từ khi đường làng được bê tông hóa, con tôi có thể tự đi về nhà một mình. Tôi rất yên tâm vì không sợ nó bị ngã nữa. Tôi có thể dành nhiều thời gian hơn để làm công việc khác”.

Về vấn đề điện chiếu sáng nông thôn, Ông TVT, 60 tuổi ở thôn Châu Thành vui mừng chia sẻ: *“Nông thôn mới thì cái gì cũng mới cả. Từ khi cha sinh mẹ đẻ, tôi chưa bao giờ dám nghĩ là sẽ có điện chiếu sáng công cộng ở đường thôn, xóm. Vậy mà nông thôn mới đã đem lại sự đổi thay lớn cho người dân quê tôi. Buổi tối đi lại dễ dàng lắm, không cần dùng đèn pin nên ai cũng phấn khởi”.*

3.2. Sự tham gia của người dân trong xây dựng nông thôn mới

Để đánh giá mức độ tham gia của người dân địa phương trong quá trình xây dựng nông thôn mới tại xã Lộc An, chúng tôi đã tiến hành phỏng vấn chuyên sâu ngẫu nhiên 25 hộ gia đình tại 5 thôn (Nam, Bắc, Châu Thành, Nam Phổ Cần, Xuân Lai) bằng phương pháp phỏng vấn bán cấu trúc. Những người tham gia phỏng vấn chủ yếu là chủ hộ, vợ hoặc chồng. Sự tham gia của người dân được đánh giá bằng bốn mức độ theo đề xuất của Ngân hàng thế giới (Vũ Trọng Bình, 2012)

Mức độ 1: Tiếp nhận thông tin

Người tham gia phỏng vấn đã được hỏi ba câu hỏi quan trọng, đó là: 1) Ông/bà có hiểu rõ được những thông tin về xây dựng NTM ở địa phương mình không?; 2) Ông/bà

biết các thông tin về chương trình xây dựng nông thôn mới qua kênh nào? và 3) Ông/bà có tham gia đầy đủ các buổi họp do địa phương tổ chức không?

Bảng 1. Mức độ tiếp nhận thông tin về chương trình NTM

Thôn	Số mẫu	Hiểu rõ thông tin về xây dựng NTM tại địa phương	Kênh tiếp nhận thông tin			Tham gia đầy đủ các buổi họp do địa phương tổ chức
			Lãnh đạo thôn	Người thân	Khác	
Nam	5	5/5	5/5	0	0	5/5
Nam Phổ Cần	5	5/5	3/5	1/5	0	5/5
Châu Thành	5	5/5	4/5	1/5	0	4/5
Bắc	5	5/5	4/5	0	2/5	5/5
Xuân Lai	5	5/5	4/5	0	1/5	5/5
Tổng	25	25/25	20/25	2/25	3/25	24/25

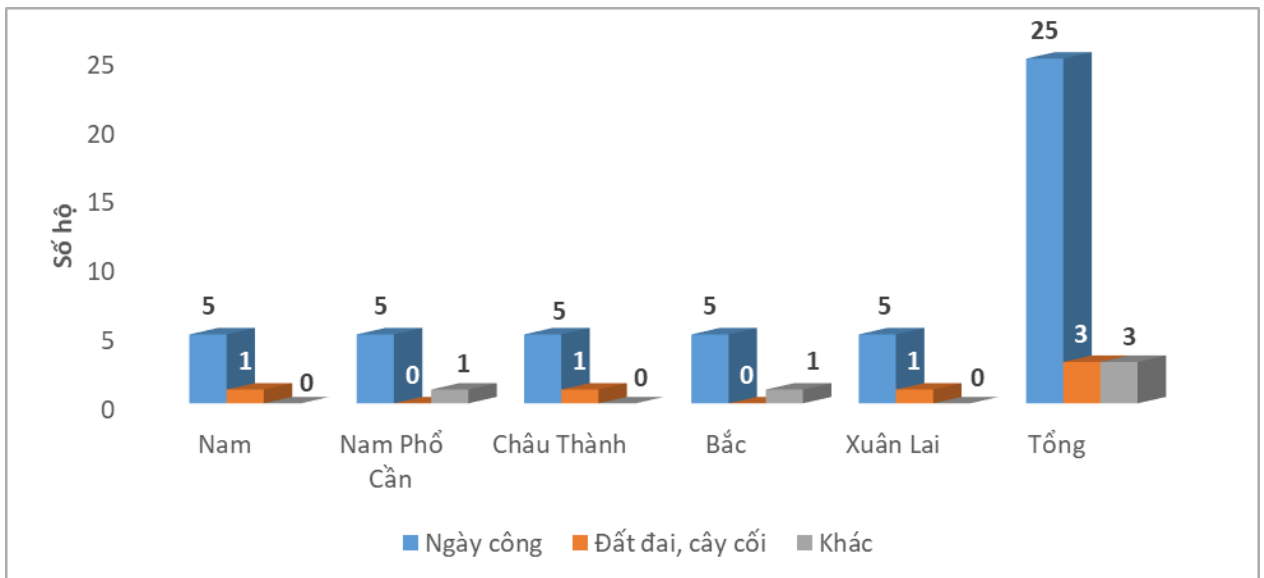
Nguồn: Kết quả phỏng vấn chuyên sâu tại xã Lộc An

Kết quả phỏng vấn chuyên sâu cho thấy, 100% người dân được hỏi đều hiểu rõ thông tin về chủ trương xây dựng nông thôn mới tại địa phương. Kênh tiếp nhận thông tin về xây dựng NTM cũng rất đa dạng, nhưng chủ yếu là từ lãnh đạo thôn. Ngoài ra, người dân cũng được các tổ chức đoàn thể, người thân và phương tiện truyền thông như: hội nông dân, hội phụ nữ, đoàn thanh niên và đài phát thanh địa phương tuyên truyền về chủ trương xây dựng nông thôn mới. Hơn 80% số thôn trong xã tổ chức họp dân ba lần để triển khai chương trình NTM. Tại các cuộc họp, người dân tham gia rất đông đủ, trên 90%. Điều này cho thấy chính quyền địa phương đã triển khai sâu rộng chủ trương xây dựng nông thôn mới qua nhiều kênh thông tin, đồng thời người dân cũng ý thức được vai trò của mình là người hưởng lợi chính từ những thành quả do chương trình mang lại.

“Thông tin về xây dựng nông thôn mới u, trên xã mới họp xong thì ông trưởng thôn đã về loan báo cho người dân trong thôn biết liền à. Ông ấy thông báo liên tục trên loa phát thanh. Mỗi ngày phải hai đến ba lần. Nghe nói chương trình này có nhiều lợi ích cho người dân cho nên ai cũng hớn hở tham gia đầy đủ các buổi họp”. (Phỏng vấn sâu, LTB, nữ, 47 tuổi ở Thôn Nam Phổ Cần)

Mức độ 2: Cung cấp thông tin, đánh giá thực trạng và đóng góp nguồn lực

Các tổ công tác của địa phương đã kết hợp với ban quản lý các thôn tổ chức họp dân để khảo sát và đánh giá thực trạng phát triển kinh tế - xã hội của xã và thôn theo 19 tiêu chí đã được chính phủ quy định. Kết quả nghiên cứu cho thấy, đa số người dân đã tích cực tham gia đánh giá các tiêu chí về kinh tế - xã hội của địa phương. Tuy nhiên, sự khác biệt về điều kiện sống (giàu-nghèo), độ tuổi, giới tính, và trình độ văn hóa đã ảnh hưởng lớn đến mức độ tham gia ý kiến của người dân. Những người lớn tuổi, có chức sắc (trưởng tộc), điều kiện kinh tế khá giả, hoặc nam giới thường chủ động tham gia ý kiến hơn những nhóm còn lại. Trong tổng số hộ được phỏng vấn, có đến 70% là hộ có thu nhập trung bình, chỉ 7% là hộ khá, còn lại là hộ nghèo. Vì vậy việc đóng góp nguồn lực vào chương trình NTM là rất hạn chế, chủ yếu là ngày công lao động.

Hình 3. Tình hình đóng góp các nguồn lực để xây dựng NTM

Nguồn: Kết quả phỏng vấn chuyên sâu tại xã Lộc An

Khảo sát tại xã Lộc An cho thấy, 100% số hộ đã đóng góp đầy đủ ngày công lao động để phát quang, vệ sinh môi trường, đào mương thủy lợi, đào đường để lắp ống dẫn nước sạch về thôn. Có 3 hộ đã tự nguyện hiến 150m² đất và tài sản trên đất (hoa màu, tre, cây ăn quả) để mở rộng đường bê tông và xây dựng các công trình hạ tầng phúc lợi xã hội. Điều này cho chúng ta thấy, người dân có tinh thần tự nguyện rất cao trong việc tham gia đóng góp các nguồn lực để xây dựng NTM tại địa phương, bởi vì người dân ý thức được rằng họ chính là người hưởng lợi trực tiếp. Ông NC, 52 tuổi, ở thôn Bắc chia sẻ:

“Chương trình nông thôn mới này tôi thấy rất hay, nó đem lại lợi ích trực tiếp cho người dân chúng tôi. Chúng tôi sẵn sàng đóng góp cả về công sức lẫn của cải vật chất để xây dựng quê hương ngày càng giàu đẹp.”

Khi làm đường bê tông liên thôn, vì muốn để cho con đường thẳng đẹp, lãnh đạo địa phương đi vận động dân hiến đất và tài sản trên đất. Lúc đó, gia đình tôi có 50m² đất hoa màu, đang trồng khoai rất tốt. Ban đầu tôi cũng xót của lắm, nhất định là không hiến đất, cứ để cho con đường nó đi cong. Sau cả tháng trời, tôi nghĩ mình nên vì cộng đồng một chút. Ai cũng giống mình thì sao làm nông thôn mới được. Đường đẹp thì mình đi, con cháu, bà con mình đi chứ ai đi đâu mà sợ. Cuối cùng, gia đình tôi đồng ý hiến đất để làm đường giao thông nông thôn”. (Phỏng vấn sâu, MTV, nam, 57 tuổi, ở Thôn Xuân Lai).

Mức độ 3: Thực hiện và giám sát

Sau khi bản quy hoạch xây dựng nông thôn mới của xã được chính quyền cấp huyện phê duyệt, ban quản lý NTM cấp xã phối hợp với các thôn tổ chức thực hiện các hoạt động. Qua khảo sát tại xã Lộc An chúng tôi thấy rằng, sự tham gia của người dân ở mức độ này chủ yếu là đóng góp ngày công lao động để thực hiện các công việc đã được phê duyệt. Công việc mà người dân trực tiếp tham gia thực hiện chủ yếu là làm đường giao thông nông thôn, bảo vệ môi trường, và gìn giữ an ninh trật tự. Những hoạt động liên quan đến xây dựng cơ bản như xây dựng trường học, chợ, trạm y tế, và hệ thống kênh mương nội đồng thì người dân chưa trực tiếp tham gia thực hiện. Những phần việc này chủ yếu do ban quản lý NTM của xã chỉ định thầu hoặc tổ chức đấu thầu công khai. Chính quyền địa phương và đại diện lãnh đạo thôn phụ trách việc giám sát các hoạt động xây dựng cơ bản. Người dân chỉ tham gia giám sát tình hình đóng góp ngày công lao động và các nguồn lực cũng như ý thức chấp hành giữa các hộ gia đình trong thôn. Bà NTH, 55 tuổi, ở thôn Nam chia sẻ:

“Tạo điều kiện cho người dân tham gia giám sát quá trình xây dựng NTM là chủ trương đúng đắn của Đảng và Nhà nước. Tuy nhiên, chúng tôi không hiểu về kỹ thuật thi công, ba xi, hai cát hay đọc bản thiết kế. Chỉ thấy màu mè trên bảng đồ là ưng thôi, chứ không hiểu chi hết. Chúng tôi chỉ giám sát được tiến độ, bao nhiêu người tham gia lao động, bao nhiêu ngày công thôn”.

Về trách nhiệm và vai trò của lãnh đạo thôn trong quá trình xây dựng nông thôn mới, Ông ĐVT, 61 tuổi ở thôn Nam khen ngợi:

“Trưởng thôn là người rất vất vả triển khai công việc và có trách nhiệm cao trong giám sát các công trình như làm đường giao thông, xây dựng nhà văn hóa thôn. Khi phát hiện các vấn đề, chúng tôi thường trao đổi với ban chỉ

đạo xây dựng nông thôn mới của xã cũng như lãnh đạo thôn để thống nhất phản ánh và xử lý”.

Mức độ 4: Người ra quyết định và thực hiện quyết định

Người dân ra quyết định và thực hiện quyết định có nghĩa là người dân tự nhận thấy sự cần thiết phải đầu tư xây dựng hay tổ chức các hoạt động phát triển nông thôn tại địa phương. Sau đó, họ tiến hành bàn bạc và ra quyết định nên làm cái gì, thuê ai, đóng góp ra sao, và cần hỗ trợ gì từ các cơ quan nhà nước. Tuy nhiên, thực tế tại xã Lộc An cho chúng ta thấy rằng, chính quyền địa phương là người trực tiếp triển khai chủ trương và vận động người dân tham gia chương trình xây dựng NTM. Các tổ giúp việc cho ban quản lý nông thôn mới cấp xã và huyện cũng là người trực tiếp lập quy hoạch, tính toán các thông số kỹ thuật, dự toán kinh phí... Việc thảo luận của người dân chủ yếu dựa trên định hướng của lãnh đạo địa phương.

“Chủ trương là từ lãnh đạo xã trước, rồi mới triển khai họp dân để lấy ý kiến thôi. Chứ khi chúng tôi có ý kiến tại cuộc họp thì chắc cũng chỉ để tham khảo thôi, chứ có biểu quyết hay bình chọn gì đâu. Nhưng dù sao lãnh đạo địa phương cũng thông tin cụ thể và lắng nghe ý kiến của người dân”. (Phỏng vấn sâu, PĐT, nam, 55 tuổi tại thôn Châu Thành).

“Họp thì có họp, nhưng ngoài thông báo chủ trương và nội dung công việc của lãnh đạo địa phương, phần lớn thời gian dành cho thảo luận vấn đề đóng góp ngày công lao động và hiến đất để làm đường giao thông hoặc xây dựng nhà văn hóa thôn. Người dân không đủ trình độ để tham gia thiết kế, quy hoạch hay lập các dự toán kinh phí”. (Phỏng vấn chuyên sâu, NMH, nữ, 46 tuổi ở thôn Nam).

Người dân chưa thực sự là người làm chủ, tự ra quyết định và tự tổ chức thực hiện quyết định như tinh thần chỉ đạo của Ban bí thư Trung ương, đó là: “... Nhà nước đóng vai trò hướng dẫn và hỗ trợ. Các hoạt động cụ thể phải do chính cộng đồng người dân ở thôn và xã bàn bạc dân chủ và ra quyết định” (Vũ Trọng Bình)

4. Kết luận và một số đề xuất

Quá trình thực hiện chương trình xây dựng nông thôn mới tại xã Lộc An, tuy chưa có những thay đổi lớn về mặt kinh tế hay cải thiện đời sống người dân địa phương nhưng đã có một số tác động tích cực về mặt xã hội, đặc biệt là nâng cao tinh thần và trách nhiệm của cộng đồng trong quá trình thực hiện dự án. Qua nghiên cứu về sự tham gia của người dân trong xây dựng nông thôn mới, chúng tôi rút ra một số kết luận và đề xuất sau đây:

- Sự tham gia của người dân địa phương chưa phù hợp với tinh thần chỉ đạo của Ban Bí thư Trung ương về phát huy vai trò chủ động của cộng đồng trong xây dựng

nông thôn mới. Kết quả nghiên cứu cho thấy, người dân tham gia chủ yếu là ở mức độ 1 và 2 – tiếp nhận thông tin và đóng góp. Họ chưa thực sự là người làm chủ và có quyền quyết định trong việc thực hiện các hoạt động xây dựng nông thôn. Nguyên nhân chủ yếu của vấn đề này là: 1) Do năng lực hướng dẫn và hỗ trợ của cán bộ địa phương còn nhiều hạn chế. Tâm lý cố gắng hoàn thành kế hoạch mà cấp trên phê duyệt đã chi phối mạnh mẽ đến quá trình điều hành của ban quản lý nông thôn mới; 2) Trình độ dân trí thấp và tâm lý ỷ lại của người dân được xem như một rào cản trong việc phát huy vai trò chủ động của người dân. Vì vậy, việc nâng cao năng lực điều hành của cán bộ cơ sở cũng như tăng cường công tác tuyên truyền về chủ trương xây dựng nông thôn mới, đặc biệt giải thích cụ thể về quyền làm chủ của người dân được xem như một giải pháp cấp bách.

- Về mặt lý luận, cộng đồng là người làm chủ, chủ động bàn bạc dân chủ và quyết định các hoạt động cụ thể tại địa phương. Sự tham gia của người dân phải đảm bảo tính công bằng và minh bạch. Tuy nhiên, thực tế cho thấy sự khác biệt về điều kiện kinh tế - xã hội giữa các nhóm dân cư như thu nhập, giới, độ tuổi... đã ảnh hưởng rất lớn đến mức độ tham gia của người dân. Ngoài ra, các đặc trưng của dự án như tính phức tạp về mặt kỹ thuật (lập dự toán, lập quy hoạch hay thiết kế công trình, triển khai xây dựng cơ sở hạ tầng...) cũng góp phần hạn chế sự tham gia của người dân cả về khía cạnh đóng góp ý kiến cũng như tham gia tổ chức thực hiện giám sát. Vì vậy, công tác tổng kết lý luận, kinh nghiệm quốc tế và thực tiễn tại Việt Nam về sự tham gia của cộng đồng trong phát triển nông thôn có ý nghĩa rất quan trọng. Trên cơ sở đó, các cơ quan chức năng cần nghiên cứu, ban hành cơ chế và chính sách để quy định cụ thể nội dung tham gia, các mức độ và phạm vi tham gia của người dân trong quá trình xây dựng nông thôn mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Ban chấp hành Trung ương (2008), *Nghị quyết số 26 – NQ/TW của Ban chấp hành Trung ương Đảng cộng sản Việt Nam ngày 05 tháng 08 năm 2008 về Nông nghiệp, nông dân, nông thôn*.

Bộ NN&PTNT, Bộ KH-ĐT và Bộ Tài Chính (2011), *Thông tư liên tịch số 26 ngày 13 tháng 4 năm 2011 về hướng dẫn một số nội dung thực hiện Quyết định số 800/QĐ-TTg ngày 04 tháng 6 năm 2010 của Thủ tướng Chính phủ về phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2010-2020*, Hà Nội.

Đỗ Văn Quân (2016), *Nông dân – Chủ thể quan trọng nhất trong quá trình xây dựng nông thôn mới*; Trong kỷ yếu Hội thảo Tăng cường sự tham gia của người dân trong quá trình xây dựng nông thôn mới ở An Giang.

Michael Dower (2004), *Bộ cẩm nang Đào tạo và thông tin về phát triển nông thôn toàn diện*. Nhà xuất bản nông nghiệp, Hà Nội.

Minh Văn (2013), *Đích đến nông thôn mới ở Lộc An*. <http://www.baothuathienhue.vn/?gd=1&cn=1&id=265&newsid=2-20-35912>, tiếp cận thông tin ngày 3 tháng 12 năm 2013.

Nguyễn Văn Tuấn (2012), *Vấn đề phát huy sự tham gia đóng góp của người dân cho chương trình xây dựng nông thôn mới – Bài học kinh nghiệm từ mô hình thí điểm Thụy Hương*, Tạp chí Khoa học và Công nghệ Lâm nghiệp, Số 1: 111-117.

Phương Anh (2019), *Phát huy vai trò chủ thể của người dân trong chương trình xây dựng nông thôn mới*, Tạp chí Kinh tế và Dự báo, Số tháng 6.

Thủ tướng Chính phủ (2009), *Quyết định số 491/QĐ-TTg ngày 16 tháng 04 năm 2009 về ban hành bộ tiêu chí quốc gia về nông thôn mới*, Hà Nội.

Thủ tướng Chính phủ (2010), *Chương trình mục tiêu quốc gia xây nông thôn mới giai đoạn 2010-2010*, Hà Nội.

Vũ Trọng Bình (2012), *Kinh nghiệm quốc tế về sự tham gia của cộng đồng trong xây dựng nông thôn mới*, Tạp chí Nông nghiệp và phát triển nông thôn, kỳ 2 – tháng 8.

**PARTICIPATION OF LOCAL PEOPLE IN NEW RURAL
DEVELOPMENT PROGRAME IN LOC AN COMMUNE, PHU LOC
DISTRICT, THUA THIEN HUE PROVINCE**

Nguyen Quang Phuc

Abstract. This study attempts to analyze the process and level of people's participation in the new rural development program in Loc An commune Phu Loc district Thua Thien Hue province. The findings show that most of the local people participate in the rural development projects at the level of receiving information and contributing resources. People have fewer rights to make decisions and implement the project activities. The educational level of people, practical capacity of local leaders, and technical complexity of some projects significantly influence on the level of people's participation. Enhancing the capacity of local leaders and promulgating regulations in detail about the levels and scopes of people's participation in the new rural development program should be given priority.

Keywords: New rural development programe; Participation; Phu Loc; Thua Thien Hue

